

DE STROMING - CAHIER 2

Onderzoeksrapport BBB in het Europees Parlement

STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU
BOERBURGERBEWEGING

Voorwoord

Met gepaste trots presenteert het Wetenschappelijk Bureau BBB dit cahier over de positionering van BoerBurgerBeweging in het Europees parlement.

Sinds de verkiezingen van juni 2024 is BBB vertegenwoordigd in het Europees Parlement met twee zetels. De delegatie van BBB sloot zich op persoonlijke titel aan bij de Europese Volkspartij (EVP). De politieke vereniging BBB was nog nergens aangesloten. Bij de keuze voor een bepaalde partijfamilie is een belangrijke vraag of een bepaalde partijfamilie/fractie past bij de kernwaarden en ideologie van een partij, in dit geval BBB. Het ontwikkelen van een eigen ideologie stond bij BoerBurgerBeweging zeker in 2024 nog in de kinderschoenen. Sindsdien zijn er stappen gemaakt en het Wetenschappelijk Bureau BBB heeft daar vanuit zijn eigen taak en positie met onderzoek aan bijgedragen. In 2025 bracht het wetenschappelijk bureau zijn eerste cahier uit met betrekking tot de verdieping van de kernwaarden en partij-ideologie.

Dit tweede cahier gaat ook over partij-ideologie en kernwaarden maar dan met een specifiekere vraag: “Welke Europese partijfamilies sluiten volgens kiezers het beste aan bij BBB, en hoe verhouden deze families zich tot de ideologie en kernwaarden van BBB?” In samenspraak met BBB Internationaal is deze onderzoeksvraag opgepakt door het wetenschappelijk bureau.

Hierbij is gebruik gemaakt van diverse bronnen: In het najaar van 2025 zijn interviews gehouden met de leden van de BBB-delegatie in het Europees Parlement. Begin 2026 is een vragenlijst voorgelegd aan kiezers waarbij gebruik is gemaakt van panelgroepen van het onderzoeksbureau Peil.nl. Daarnaast is zelfstandig onderzoek gedaan met betrekking tot wetenschappelijke literatuur en analyses met betrekking tot de bevindingen vanuit de voorgelegde vragen aan de panelgroepen. Ook zijn bevindingen vanuit het onderzoek naar de kernwaarden en partij-ideologie zoals gepubliceerd in het eerste cahier meegenomen.

Dit rapport is geen politiek document van BBB en/of de politieke delegatie in het Europees parlement. Inmiddels ligt er bij de publicatie van dit cahier het politieke besluit -dat naar buiten is gebracht in maart 2026- van de overstap van de BBB-delegatie van de EVP-fractie naar de Europese Conservatieven en Hervormers (ECH) fractie binnen het Europees Parlement. Tijdens deze politieke besluitvorming zijn voorafgaand aan deze publicatie de onderzoeksbevindingen al intern voorgelegd aan de betreffende verantwoordelijken en is mede op basis van dit rapport de keuze om te wisselen gemaakt.

Tenslotte willen wij veel dank uitspreken aan allen die hebben bijgedragen aan dit cahier!

Namens Wetenschappelijk Bureau BBB,
Stephan Nuij

Verantwoording

Het Wetenschappelijk Bureau BBB heeft dit onderzoeksrapport opgesteld naar aanleiding van een vraag van het partijbestuur over de aansluiting bij de Europese partijfamilie. Samen met Stichting BBB Internationaal is in 2025 onderzocht hoe dit proces kan lopen. Dit op basis van interviews met Europarlementariërs en leden van de Tweede Kamer fractie BBB. Hierna is aan het wetenschappelijk bureau gevraagd om verder te onderzoeken bij welke Europese partijfamilie BBB het beste zou passen gezien de visie, uitgangspunten en het programma van de partij.

De gekozen vorm van de presentatie is een politiek-wetenschappelijke publicatie, waarin gebruik is gemaakt van wetenschappelijke bronnen en methoden. Door middel van triangulatie zijn verschillende vormen van onderzoek gecombineerd waarbij zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden zijn ingezet.

Het onderzoeksrapport verkent bij welke Europese partij BBB het best zou passen op basis van bovenstaande bronnen. Het besluit met de bijbehorende afwegingen over deze keuze en concretisering van deze richting is nadrukkelijk voorbehouden aan BBB Vereniging en de Europese fractie. Hierbij heeft het wetenschappelijk bureau een ondersteunende en adviserende rol vanuit zijn eigenstandige positie.

Doel van dit onderzoeksrapport is om een goede inhoudelijke en onderbouwde keuze voor een partijfamilie te kunnen maken op basis van dit rapport. Dit rapport is geen politiek document van BBB of van haar delegatie in het Europees Parlement. Ten tijde van publicatie van dit cahier was het politieke besluit – in maart 2026 naar buiten gebracht – om over te stappen van de EVP-fractie naar de fractie van de Europese Conservatieven en Hervormers (ECH) binnen het Europees Parlement reeds genomen. De onderzoeksbevindingen uit dit rapport zijn voorafgaand aan de publicatie intern gedeeld met de politiek verantwoordelijken en hebben mede aan de basis gestaan van dit besluit.

Auteur:

Niek Kelders MSc & MA, programmamedewerker Wetenschappelijk Bureau BBB

Met medewerking van:

Drs. Stephan Nuij, coördinator Wetenschappelijk Bureau BBB
Drs. Maurice de Hond en Peil.nl

Copyright

© 2026 Wetenschappelijk Bureau BBB

Inhoud

Inleiding	5
1. Methodologie	7
2. Ideologische Verkenning van de Europese Partijfamilies	9
2.1 Standpunten van de EVP	9
2.2 Standpunten van de ECH	10
2.3 Standpunten van Renew Europe en de Patriotten	12
2.4 Overeenkomsten in Stemgedrag	13
3. Voorkeuren van Kiezers over Europees Beleid	17
3.1 Voorkeuren mogelijke BBB-kiezers Europees beleid	17
3.2 Voorkeuren verdeeld naar kiezersgroepen op Europees beleid	22
4. Voorkeuren van kiezers over Europese partijfamilies	31
4.1 Ideologische voorkeuren van mogelijke BBB-kiezers	31
4.2 Voorkeuren van mogelijke BBB-kiezers over Europese partijfamilies	33
4.3 Voorkeuren verdeeld naar kiezersgroepen op Europese partijfamilies	36
5. Discussie	41
Conclusie en Aanbevelingen	45
Referenties	47

Inleiding

Het Wetenschappelijk Bureau BBB heeft dit onderzoeksrapport opgesteld naar aanleiding van een vraag van het verenigingsbestuur over de aansluiting bij de Europese partijfamilie. Samen met Stichting BBB Internationaal is er eerder in het najaar 2025 een intern tussenrapport opgesteld. Op basis van dit rapport en de interviews met Europarlementariërs en de Tweede Kamer fractie is een onderzoeksvraag opgesteld om verder te onderzoeken bij welke Europese partijfamilie BBB het beste zou passen. De centrale onderzoeksvraag luidt:

“Welke Europese partijfamilies sluiten volgens kiezers het beste aan bij BBB, en hoe verhouden deze families zich tot de ideologie en kernwaarden van BBB?”

Deze verdieping is relevant in een fase waarin BBB zich moet verhouden tot een kleinere Tweede Kamerfractie na de TK-verkiezingen in oktober 2025 en ontwikkelingen in de Europese Volkspartij. Deze ontwikkelingen omvatten boycots in de Europese Volkspartij door het mogelijke spreekverbod voor de Europese BBB-Fractie (twee leden) voor een periode van zes maanden in de plenaire zaal (Bakker, 2026). “Ook kan het duo worden overgeslagen als ze hun vinger opsteken om onderhandelaar te worden over nieuwe EU-regels en is het niet meer toegestaan om namens de Europese fractie moties in te dienen” (Bakker, 2026). Deze interne sancties werden al tijdens de interviews als mogelijkheid gezien (Interview 1). Het zou kunnen betekenen dat de fractie voor zaken moet stemmen waar BBB-kiezers tegen zijn.

De vraag is hoe BBB-kiezers er op dit moment over denken? Dit rapport beoogt hierop een antwoord te geven door op systematische wijze de bestaande bronnen en kiezersdata te analyseren. Het kan daarmee een bouwsteen vormen voor een langetermijnvisie op Europa en een herkenbaar profiel voor leden, kiezers en partijorganen.

Dit rapport heeft verder als doel om het gesprek over de Europese partijfamilie te onderbouwen en om als onderlegger te fungeren voor een besluit over mogelijke aansluiting als lidpartij bij een van de Europese partij families. Door gebruik van wetenschappelijke methoden, waaronder literatuuronderzoek, beschikbare data over stemgedrag en kiezersonderzoek, ontstaat een beeld van zowel de ideologische wortels van Europese families als van de voorkeuren onder (mogelijke) BBB-kiezers.

Het rapport begint met een uitleg van de methodologie (hoofdstuk 1), gevolgd door een ideologische verkenning van de partijfamilies, ook in relatie tot stemgedrag en het Europese BBB-verkiezingsprogramma (hoofdstuk 2). Daarna worden de voorkeuren van kiezers over Europees beleid onderzocht (hoofdstuk 3), evenals de voorkeur van de Europese partijfamilie voor (mogelijke) BBB-kiezers (hoofdstuk 4). Het voorlaatste hoofdstuk neemt al deze bevindingen samen en laat mogelijke richtingen zien (hoofdstuk 5). Tot slot volgt een korte conclusie met de belangrijkste inzichten.

Methodologie

Dit rapport maakt gebruik van wetenschappelijke bronnen en methoden. Er worden verschillende vormen van onderzoek gecombineerd: zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden zijn ingezet.

De gebruikte bronnen zijn:

- Literatuuronderzoek naar de Europese partijfamilies en de wijze waarop de politieke wetenschap en media hen beschrijft;
- Onderzoek naar overeenkomsten tussen Europese fractieprogramma's en het Europese verkiezingsprogramma van BBB;
- Dataonderzoek binnen Assist EU over de Europese stemmingen en hoe veel stemmingen binnen partijen overeenkomen;
- Enquêteonderzoek onder (mogelijke) BBB-kiezers, uitgevoerd door onderzoeksbureau Peil.nl van Maurice de Hond in opdracht van en in samenwerking met Stichting Wetenschappelijk Bureau BBB (SWB).

In het literatuuronderzoek is gebruikt gemaakt van zowel academische peer-review artikelen als ook “grijze literatuur” zoals bronnen van denktanks en de media. Er worden vooral publieke bronnen gebruikt, met uitzondering van enkele interne bronnen. Interne documenten zijn opvraagbaar bij SWB. De in dit rapport onderzochte Europese partijfamilies zijn gekozen op basis van de tussenrapportage en de interviews met de fracties. De twee belangrijkste zijn de Europese Volkspartij (EVP) en de Europese Conservatieven en Hervormers (ECH). Als controle zijn ook de Patriotten voor Europa en Renew Europe meegenomen.

Het veldwerk dat is uitgevoerd door Peil.nl in het kader van het onderzoek is in twee fasen uitgevoerd. De vragenlijsten zijn gebaseerd op de tussenrapportage, interviews en het literatuur en verkiezingsprogramma onderzoek. Gebruik is gemaakt van het online panel van Peil.nl, dat bestaat uit ruim 20.000 Nederlanders. Per keer wordt daar een steekproef uit getrokken. Dit panel is o.a. ook gebruikt om de uitslag van TK2025 te voorspellen. Alle partijen bleven binnen de 95% marge van betrouwbaarheid met de einduitslag. De ingevulde vragenlijsten zijn geanalyseerd met behulp van het programma dat door No Ties is gemaakt, in overleg met Maurice de Hond (Peil.nl, 2026c).

Fase 1: 16-17 januari 2026

In deze voorfase van het onderzoek zijn met name de open vragen getest. Het grote aantal open vragen is steeds door ongeveer een derde van de doelgroep beantwoord. De totale steekproef van het onderzoek betrof een representatieve steekproef van 5582 personen. De representativiteit is via wegingsprocedures gerealiseerd met inachtneming van de variabelen stemgedrag TK2025, geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en inkomen van het huishouden. In totaal voldeden 1600 personen onder de categorie dat ze BBB een kans gaven op een stem of ooit BBB gestemd hebben. De meeste open vragen werden steeds gesteld aan een derde deel van deze groep. Doorgaans tussen de 550 en 600 respondenten. Alleen de open vraag "waarom nooit BBB gestemd" is aan de hele steekproef gesteld minus de 1600 respondenten.

Fase 2: 23-24 januari 2026

De totale steekproef van het onderzoek betrof een representatieve steekproef van 8837 personen. De representativiteit is via wegingsprocedures gerealiseerd met inachtneming van de variabelen stemgedrag TK2025, geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en inkomen van het huishouden. De vragen BBB betreffende zijn gesteld aan de volgende groepen BBB-kiezers (grote kans, kleine kans, ooit gestemd, maar niet meer).

In totaal vielen 2493 personen onder deze omschrijving binnen de steekproef:

- 675 Geeft BBB een grote kans op een stem (6% na weging)
- 1219 Geeft BBB een kleine kans op een stem (12% na weging)
- 599 Geeft BBB nu geen kans op een stem, maar heeft BBB wel een keer gestemd (7% na weging).

Zoals bij elk onderzoek kent ook dit onderzoek enkele beperkingen. Zo geldt voor de enquêtes een statistische onzekerheidsmarge en kan panel- en responsbias niet volledig worden uitgesloten. Verder zijn de vragenlijsten gebaseerd op eerdere tussenrapportages en interviews, wat het risico geeft op 'confirmation bias'. Daarnaast kent het meten van stemovereenkomsten in het Europees Parlement inherente beperkingen. Stemgedrag kan deels strategisch of pragmatisch worden bepaald, bijvoorbeeld door fractiediscipline of dossier afspraken, waardoor ideologische overeenkomsten tussen partijen mogelijk worden overschat. Deze beperkingen worden echter beperkt door het gebruik van triangulatie. Door de combinatie van literatuuronderzoek, gegevens over parlementaire stemmingen en enquêteonderzoek wordt de robuustheid van de bevindingen versterkt. In het algemeen zijn hiermee de uitkomsten van dit onderzoek betrouwbaar en valide.

2.

Ideologische Verkenning van de Europese Partijfamilies

Zoals hierboven aangegeven focust dit onderzoek zich voornamelijk op centrumrechtse partij families. BBB Europarlementariërs zijn op persoonlijke titel aangesloten bij de EVP. BBB als partij is nog nergens aangesloten als lidpartij. De Europese partijfamilies werken met een vergelijkbare ideologie; ze hebben meer gemeen als socialisten of conservatieven dan als Franse of Duitse partijen. (Luciano Bardi et al., 2010). Bovendien staan partijfracties centraal in het beleid van het Europees Parlement: zij wijzen commissieposities en rapporteurschappen toe en stemmen de beleidsstandpunten van hun fractie af (Whitaker et al., 2026). De keus voor een Europese fractie is dus essentieel voor een goed functionerende Europese BBB fractie.

2.1 Standpunten van de EVP

De EVP staat voor een sterke Europese samenwerking met nadruk op stabiliteit, economie, christendemocratische waarden en de rechtsstaat (Crum, 2025; EPP, 2026). Voor Nederland zit het CDA bij deze partij familie in het Europees Parlement. Het zijn voornamelijk christendemocratische en centrumrechtse partijen. Zij steunt een markteconomie met duidelijke regels, gecombineerd met sociale zekerheid en solidariteit (EPP, 2026; Steven & Szczerbiak, 2023). Overheidsingrijpen is acceptabel, maar niet te vergaand (EPP, 2026).

De EVP wordt geclassificeerd als 'pro-EU' en richt zich op een steeds hechtere unie (Steven & Szczerbiak, 2023). Wanneer men naar hun beginselen kijkt, ziet men voornamelijk positieve verwijzingen naar de Europese Unie en wordt zij als sterk pro-EU beschouwd (Luciano Bardi et al., 2010). Dat wordt bevestigd doordat er binnen de EVP is weinig ruimte voor anti-EU-sentimenten is, maar de partij blijft duidelijk centrumrechts (Luciano Bardi et al., 2010). De EVP is de machtigste politieke fractie met de meeste zetels en een sterke aanwezigheid in de Europese Commissie en op belangrijke parlementaire posities (Crum, 2025). Zij kan coalities vormen met zowel links als rechts (Crum, 2025). Volgens politicologen zijn de standpunten van de EVP ook geleidelijk naar rechts verschoven, met name op het gebied van klimaat en migratie (Crum, 2025). De EVP heeft delegaties in elke Europese lidstaat (Crum, 2025). De EVP trekt de 'Grote Coalitie' naar rechts, wat leidt tot mogelijkheden voor samenwerking

met de ECH (Crum, 2025). Vooral over handel, het bedrijfsleven, de economie en de interne markt zijn EVP en ECH het vaak eens (Steven, 2025). Interessant genoeg is de mediane EVP-kiezer eurosceptischer dan het mediane Europarlementslid bij deze fractie en ook iets rechtser (Whitaker et al., 2026). EVP is meer eurofiel omdat zij het EU-bestel zelf hebben opgebouwd, wat leidt tot reputatieschade als zij zich kritisch opstellen (Whitaker et al., 2026).

Als men een vergelijking maakt tussen de EVP en BBB haar kernpunten ziet men duidelijke overeenkomsten, maar ook fundamentele verschillen zoals in hun visie op Europa (BoerBurgerBeweging, 2024). Beide hebben een centrumrechts profiel en delen een sterke focus op economische stabiliteit, een vrije markt, rechtsstatelijke waarden en een striktere koers op migratie en klimaat. Ook benadrukken ze veiligheid en welvaart in een onzekere wereld. Het grote verschil zit echter in de rol van de EU: waar de EVP sterk pro-Europees is en inzet op verdere integratie, wil BBB juist minder macht voor Brussel en meer zeggenschap voor nationale parlementen. De BBB pleit voor het terugdringen van regelgeving, het beschermen van nationale soevereiniteit en flexibele samenwerking tussen lidstaten, wat goed aansluit bij een meer behoudende en eurosceptische achterban binnen Europa.

2.2 Standpunten van de ECH

De ECH staat voor nationale soevereiniteit, een kleinere rol voor de EU en behoudende waarden op economisch en cultureel gebied (ECR, 2024). SGP zit in deze fractie maar is niet aangesloten als lidpartij. Het zijn voornamelijk conservatieve en economisch rechtse partijen. Ze benadrukken lage belastingen, beperkte overheidsuitgaven, en meer ruimte voor markt en ondernemerschap (ECR, 2024). Ze hebben ook behoudende waarden op cultureel gebied (ECR, 2024).

De ECH wordt gezien als een sterke en coherente fractie die optreedt als een krachtige stem voor het conservatisme in Europa (Steven, 2025). De ECH is tegen een 'steeds hechtere unie', is voorstander van een zuiverdere en volledigere Europese markt en is enthousiast over een grotere rol voor de NAVO en de VS, waarbij zij het Atlanticisme ondersteunt (Steven, 2025). Uniek aan de ECH is dat zij bepaalde aspecten van Europese integratie prijzen, maar pleiten voor een grotere autonomie voor de lidstaten (Steven & Szczerbiak, 2023). Dit wordt gezien als eurorealisme: een Europese Unie die minder doet, maar dat wat zij doet beter doet. Daarom wordt zij beschouwd als een zacht-eurosceptische groep, die sterk inzet op de soevereiniteit van naties, maar de EU niet wil ontmantelen (Steven, 2025; Steven & Szczerbiak, 2023). De ECH bevindt zich tussen de Europese federalisten van de centrumpartijen en de harde eurosceptische krachten van de Patriotten, en wordt gezien als een 'derde weg' voor een hervormd Europa (Steven, 2025; Steven & Szczerbiak, 2023). Zij is voorstander van 'vrije landen, vrije markten en vrije mensen' (ECR, 2024). Tegelijkertijd heeft zij echter ook een sterke sociaal-conservatieve ondertoon (Steven & Szczerbiak, 2023). Ze zijn kritisch over een Europees leger en richten zich op meer individuele inspraak van lidstaten over wie hun grondgebied betreedt. Ze pleiten voor sterkere buitengrenzen en focussen daarnaast op het voorkomen van islamisering (Steven & Szczerbiak, 2023).

Dit zachte eurosceptische is ook te zien in een analyse van hun partijprogramma. Het manifest van de ECH bevat een aantal negatieve verwijzingen naar de Europese Unie en vertoont een sterkere nationalistische aantrekkingskracht en steun voor decentralisatie (Luciano Bardi et al., 2010). Het meest wordt er verwezen naar tradities, orde en landbouw (Luciano Bardi et al., 2010). De beleidsstandpunten van de ECH hebben een voorzichtige, traditionalistische aanpak vanuit het 'gezond verstand' (Steven & Szczerbiak, 2023, p. 59).

De ECH richt zich op een conservatieve ideologie die losstaat van de christendemocratie van de EVP en het radicaal-rechtse populisme van de Patriotten (Steven, 2025). Conservatieven hebben de neiging om de vrijheid van het individu boven de staat te stellen en te behouden wat al bestaat; zij streven naar stapsgewijze geleidelijke hervormingen en alleen wanneer dat noodzakelijk is (Steven, 2025). Dit conservatisme koestert maatschappelijke instituten zoals het gezin, de kerk en de wet (Steven, 2025). Het volgt een type Thatcherisme en 'Reaganomics' voor de 21^e eeuw (Steven, 2025).

Politieke en Europese commentatoren zijn vrij dubbelzinnig over de ECH. Sommigen zien hen als extreemrechts (Mudde, 2019), terwijl anderen hen als centrumrechts beschouwen (Steven, 2025; Steven & Szczerbiak, 2023). Sommige partijfracties twijfelen over samenwerking met de ECH (Steven, 2025). Belangrijke spelers in de ECH zijn de Poolse partij Recht en Rechtvaardigheid (PIS) en Meloni's Fratelli d'Italia; die laatste wordt door sommige commentatoren gezien als een radicaal-rechtse fascistische partij (Steven, 2025). Cruciaal voor het gedachtegoed van de fractie zijn echter ook de Tsjechische Democratische Partij (ODS) en de Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA) geweest.

Sinds de oprichting in 2009 heeft de fractie gestaag haar organisatorisch apparaat en Europese staf opgebouwd, waardoor zij steeds professioneler is geworden (Steven, 2025; Steven & Szczerbiak, 2023). De ECH is de enige fractie die haar leden niet actief dwingt om volgens de fractielijn te stemmen (whip); tijdens fractievergaderingen wordt simpelweg bij handopsteken bepaald wat het formele standpunt is. Als leden willen afwijken, volgt er geen sanctieprocedure; de autonomie van de leden wordt gerespecteerd (Steven & Szczerbiak, 2023). Tegelijkertijd zijn de cohesiecijfers vergelijkbaar met die van andere lang bestaande fracties, en veel hoger dan die van radicaal-rechts (Steven & Szczerbiak, 2023).

In de afgelopen twee parlementaire termijnen stond de ECH dichter bij de EVP dan bij de Patriotten (Steven, 2025). De ECH valt binnen de Europese cordon sanitaire (en wordt dus niet uitgesloten, zoals radicaal-rechts) en heeft enkele hoge functies in het parlement bekleed (Steven, 2025). Momenteel heeft de ECH drie voorzitterschappen van commissies, evenveel als de liberalen en de groenen. De fractie is kritisch op Von der Leyen, maar gaf wel haar goedkeuring aan het college van commissarissen (Crum, 2025). In het verleden bekleedde de ECH belangrijke voorzitterschappen van economisch georiënteerde commissies, zoals de commissies voor de Interne Markt en Begroting (Steven & Szczerbiak, 2023).

In vergelijking met het BBB-verkiezingsprogramma (BoerBurgerBeweging, 2024) vallen veel overeenkomsten op. De standpunten van de ECH sluiten sterk aan bij het verkiezingsprogramma en de Europese visie van BBB. Beide benadrukken nationale soevereiniteit, een kritische maar constructieve houding tegenover de EU ('minder Europa, maar beter Europa'). Ze hebben beide een focus op de kernopgaven zoals de interne markt en handel. Ook op defensie (NAVO centraal, geen Europees leger), migratie (strengere buitengrenzen en externe asielpcedures), economie (vrije markt, minder regeldruk) en landbouw (voedselzekerheid, een 'Farmers' Deal' en gezond verstand) lopen de visies vrijwel parallel. Daarnaast delen ze een sociaal-conservatieve insteek waarin traditie, gezinnen, gemeenschappen en stapsgewijze hervormingen belangrijk zijn. De rode draad is dat BBB, net als de ECH, kiest voor nationale autonomie binnen een pragmatische Europese samenwerking. Er moet niet meer macht naar Brussel, maar een EU die zich beperkt tot wat nodig is en de lidstaten ruimte laat voor eigen keuzes.

Naast deze overeenkomsten zijn er ook verschillen met de ECH. Waar de ECH sterker inzet op individuele vrijheid en een klassiek liberaal conservatisme, legt BBB meer nadruk op gemeenschap, familie en onderlinge solidariteit vanuit noaberschap. BBB heeft extra aandacht voor leefbaarheid in regio's en dorpen. Economisch kiest de ECH vaker voor een zo vrij mogelijke markt, terwijl BBB naast marktwerking ook pleit voor strategische bescherming van vitale sectoren zoals landbouw en farmacie. Ook is BBB minder uitgesproken religieus en formuleert zij haar waarden breder, rond de 'gouden regel' en respect voor nationale en culturele pluriformiteit. Ten slotte ziet de BBB-landbouw niet alleen als traditie, maar als een strategisch machtsmiddel voor de toekomst, een kernpunt dat sterker is uitgewerkt dan bij de ECH.

2.3 Standpunten van Renew Europe en de Patriotten

Renew Europe en haar voorgangers is een liberale, centrumgerichte en uitgesproken pro-Europese fractie in het Europees Parlement sinds de jaren 80 (Steven & Szczerbiak, 2023). Ideologisch staat de groep voor liberalisme, met nadruk op individuele vrijheden, rechtsstaat, democratie en een open markteconomie (Renew Europe, 2026). Renew positioneert zich als een pragmatische middenkracht die Europese integratie wil versterken en de EU ziet als essentieel voor welvaart, veiligheid en geopolitieke slagkracht (Renew Europe, 2026).

Renew zet zich in op economische concurrentiekracht, innovatie, minder bureaucratie voor het MKB, en het aantrekken van talent en investeringen om Europa sterker en duurzamer te maken. Daarnaast profileert de fractie zich als voorvechter van liberale democratie, grondrechten en de rechtsstaat, en als tegenwicht tegen extreemrechts en extreemlinks (Renew Europe, 2026). Op veiligheids- en geopolitiek vlak pleit Renew voor een sterkere Europese defensiesamenwerking, steun aan Oekraïne, en een weerbaardere EU tegen buitenlandse inmenging (Renew Europe, 2026). De groep combineert daarmee economisch liberalisme, sociaal-liberale waarden en een duidelijk pro-Europese hervormingsagenda (Renew Europe, 2026). In vergelijking met de BBB vertoont Renew enkele raakvlakken, maar botst op cruciale punten met het uitgesproken pro-Europese en integratiegerichte karakter van die fractie. Beide delen

het belang van een sterke economie, minder regeldruk voor midden- en kleine bedrijven (MKB), een krachtige interne markt, de rechtsstaat en steun aan Oekraïne in een onzekere geopolitieke wereld. Het grote verschil zit echter in de koers van de EU; waar Renew pleit voor méér Europese samenwerking en een slagvaardigere Unie, wil BBB juist minder macht voor Brussel en meer nationale soevereiniteit. Ook op klimaatbeleid (Green Deal versus “Real Deal”), defensie (Europees leger versus NAVO als hoeksteen) en bestuurlijke inrichting (meer centrale daadkracht versus nationaal veto) staan de partijen lijnrecht tegenover elkaar. Renew Europe ziet verdere Europese integratie als de oplossing voor toekomstige uitdagingen, terwijl BBB de huidige EU-koers juist ervaart als een bedreiging voor nationale zeggenschap, sociale samenhang en de belangen van regio's en het platteland.

De Patriotten voor Europa zijn een nationalistisch, eurosceptisch en rechts- tot radicaal-rechts georiënteerde fractie in het Europees Parlement, opgericht in 2024 (Patriots for Europe, 2026). Ideologisch staat de groep voor een ‘Europa van soevereine naties’, met een sterke afwijzing van verdere machtsuitbreiding van Brussel en een nadruk op nationale autonomie, culturele identiteit en traditionele waarden (Patriots for Europe, 2026). De fractie pleit voor streng migratiebeleid en gesloten buitengrenzen, verzet tegen de Europese Green Deal, en bescherming van nationale economieën tegen hoge energieprijzen en EU-regelgeving (Patriots for Europe, 2026). Economisch combineren zij protectionistische en populistische accenten met kritiek op bureaucratie, terwijl zij politiek inzetten op anti-federalisme, law-and-order en nationalistisch conservatisme (Steven & Szczerbiak, 2023). De groep positioneert zich expliciet als alternatief voor pro-Europese en federalistische partijen en is inmiddels de derde grootste fractie in het Europees Parlement (Patriots for Europe, 2026). De patriotten en haar voorgangers willen de EU het liefst ontmantelen (Steven & Szczerbiak, 2023).

In vergelijking met het BBB-verkiezingsprogramma (BoerBurgerBeweging, 2024) komen enkele overeenkomsten en verschillen aan het licht. BBB deelt met de Patriotten voor Europa belangrijke standpunten over soevereiniteit, migratie en klimaatbeleid. Net als de Patriotten verzet BBB zich tegen de machtsoverdracht naar Brussel, wil zij strengere migratieregels met procedures buiten de EU en pleit zij tegen een doorgeschoten Green Deal, met een voorkeur voor een ‘Real Deal’ en een ‘Farmers’ Deal’. Ook hecht BBB waarde aan het beschermen van Europese tradities, streekproducten en culturele gewoontes. Het grote verschil is echter dat BBB trouw blijft aan de Europese samenwerking en de EU wil hervormen, niet ontmantelen. Zo benadrukt de partij het belang van een krachtige interne markt, strategische bescherming van sectoren zoals landbouw, en een geopolitiek sterke EU die lidstaten ondersteunt zonder hun autonomie aan te tasten. Politiek zoekt BBB haar invloed binnen een brede coalitie van rechtse en middenpartijen in Europa, in plaats van een geïsoleerde anti-EU-positie.

2.4 Overeenkomsten in Stemgedrag

Nu we alle ideologische kaders hebben besproken en de overeenkomsten tussen de programma's, gaan we verder met de praktijk. Hoe stemmen BBB-Europarlementariërs ten opzichte van de andere partijen?

Als eerste kijkt men naar met welke groepen de EVP meestemt (zie figuur 1 hieronder). EVP stemt met 87,8 % van de stemmen het meest mee met Renew, gevolgd door de S&D met 80,15 %. De Groenen volgen met 69,73 %. De overeenkomst met de ECH is echter vrij laag met slechts 52,34 % van de stemmen.

Figuur 1 Stemgedrag overeenkomst EVP en andere politieke groepen

(assistEU, 2026)

Als men de voltalige fractie van BBB neemt dan is er 69,9 % stemovereenkomst met EVP, met ECH 68,44 % en met Renew 59,23 % (zie figuur 2 hieronder). Met de Patriotten is er stemovereenkomst van 55,31 %. Deze overeenkomsten zijn vrij laag als men het vergelijkt met andere partijen, bijvoorbeeld het CDA heeft een 97,26 % overeenkomst met de EVP en 87,72 % met RENEW (assistEU, 2026).

Figuur 2 Stemgedrag overeenkomst BBB en andere politieke groepen

(assistEU, 2026)

Als men naar gelijkaardige andere nationale partijen kijkt dan komt men het meest overeen met de Sloveense Democratische partij (EVP) met 74,9 % van de stemmen (zie figuur 3 hieronder). Ook andere nationale partijen bij de EVP komen prima over-

een. Echter andere nationale partijen bij ECH komen ook prima overeen bijvoorbeeld met de Poolse Recht en Justitie partij (ECH) ongeveer 65,81 %. Met de broeders van Italië ongeveer 66,26 % en 67,7 % met de Tsjechische democratische partij ODS. Er zijn ook partijen binnen ECH die minder overeenkomen zoals NVA met 51 %.

Figuur 3 Stemgedrag overeenkomst BBB en andere nationale partijen

(assistEU, 2026)

Sander Smit heeft qua stemgedrag juist een overeenkomst van 68,5 % met de EVP en 66,68 % met de ECH (zie figuur 4 hieronder). Daarna komt Renew met 57,67 % van de stemmen en 54,41 % voor de Patriotten.

Figuur 4 Stemgedrag overeenkomst Smit en andere politieke groepen

(assistEU, 2026)

Jessica van Leeuwen heeft qua stemgedrag een overeenkomst van 69,34 % met de EVP en 67,48 procent met de ECH (zie figuur 5 hieronder). Daarna volgt Renew Europe met 58,7 % van de stemmen. Maar ongeveer 54,8 % van de stemmen is in overeenstemming met de Patriotten.

Figuur 5 Stemgedrag overeenkomst Van Leeuwen en andere politieke groepen

(assistEU, 2026)

Samenvattend blijkt dat BBB een eigen gezicht heeft in het Europees Parlement. In ongeveer 30% van de gevallen stemt de partij anders dan de rest, wat laat zien dat de ideologie en kernwaarden van BBB niet precies in één hokje passen. Als je naar de partijprogramma's kijkt, past BBB eigenlijk beter bij de conservatieve ECH dan bij de christendemocratische EVP. Dat je dit bij de stemmingen nog niet direct terugziet, komt waarschijnlijk vooral door de hoge fractiediscipline binnen de EVP. In de praktijk stemt BBB nu nog ongeveer even vaak mee met de EVP als met de ECH, en ook de klik met andere nationale partijen is bij beide groepen ongeveer even groot. Een overstap naar Renew of de Patriotten ligt niet voor de hand; de verschillen met die groepen zijn vrij groot dat dit waarschijnlijk voor spanningen zou kunnen zorgen.

De literatuur over partijfamilies vindt het lastig om conservatieve en christendemocratische partijen verschillend te classificeren, aangezien zij vergelijkbare links-rechts-waarden hebben (De La Cerda & Gunderson, 2024). Ze worden hoofdzakelijk gescheiden door hun standpunt over de steun voor Europese integratie (De La Cerda & Gunderson, 2024). Radicaal-rechts is echter compleet anders en wordt als een eigen familie geassocieerd (De La Cerda & Gunderson, 2024). Dit komt ook bij bovenstaande bevindingen duidelijk naar voren. Gevallen van wisseling en overstap van partijen komen doorgaans voor tussen naburige clusters (De La Cerda & Gunderson, 2024). Dit laat zien dat een overstap van christendemocratie naar een conservatieve politieke groep helemaal niet gek zou zijn. Deze deelconclusie betreft echter alleen overeenkomsten in programma's en stemmingen, een ander belangrijke aanwijzing zijn meningen van mogelijke BBB-kiezers. Dit wordt in de volgende hoofdstukken behandeld.

3.

Voorkeuren van Kiezers over Europees Beleid

3.1 Voorkeuren mogelijke BBB-kiezers Europees beleid

Deze sub-sectie analyseert hoe mogelijke BBB-kiezers denken over Europees beleid. Het gaat hier om mensen die overwegen op BBB te stemmen en mensen die ooit op BBB hebben gestemd. De eerste bevinding is over het Europees klimaatbeleid. Mogelijke kiezers vinden het beleid te doorgeslagen en het kost te veel geld. Daarnaast vinden kiezers dat de economie en welvaart prioriteit hebben. Het Europese klimaatbeleid wordt gezien als niet effectief en vooral symboolpolitiek. De kiezers kiezen hier duidelijk voor een “real deal”.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

“Belachelijk. Goed dat er aandacht voor is, maar het heeft meer zin wanneer ontwikkelingslanden hier aandacht voor hebben.”

“Niet nodig, overdreven bureaucratie en regelzucht, vooral een instrument om meer geld en macht naar Brussel te loodsen.”

“Veel te strikt in vergelijking tot andere machtsblokken als China en de VS. Het Europese bedrijfsleven en de Europese burger wordt het leven onmogelijk gemaakt voor minimale reducties van de mondiale uitstoot. Uiteindelijk verdwijnt door dit beleid de uitstoot nu naar Azië met onze banen en welvaart mee.”

“Desastreus voor de economie en de boeren.”

“Veel te ver doorgesloten. Landen worden vaak idiote regels en normen opgelegd. Het belemmert onze welvaart. Het effect van die opgelegde normen is erg onzeker en vooral enorm kostbaar.”

“Ze moeten zorgen dat bedrijven hun troep opruimen, in plaats van zich zorgen te maken over of doppen van flessen wel gerecycled worden. Het huidige beleid is vooral gericht op symboolpolitiek op zijn best, en op zijn slechtst zet het zelfs mensen op tegen klimaatbeleid, door zinloze vervelende maatregelen.”

“Compleet doorgedraaid en nutteloos. Europa laat haar inwoners bloeden voor vervuilers op andere continenten.”

De tweede bevinding is over het Europees leger. De meeste kiezers zijn tegen een gezamenlijk Europees leger. Zij zien meer in samenwerking vooral in NAVO verband. De meeste willen een eigen nationaal leger houden vanwege de soevereiniteit.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Nee, wel meer samenwerken zoals we doen met de NAVO."

"Tegen. Samenwerken prima, maar afzonderlijke landen blijven leidinggevend."

"Moeten we niet doen, elk land eigen leger met samenwerkingsverbanden."

"Verschrikkelijk dystopisch angstaanjagend voorstel. Nederland moet zelf gaan over zijn eigen militairen, altijd. De militaire kracht is de basis van de soevereiniteit van een land."

"Negatief. Ik wil dat we ons zelf kunnen beschermen. Dit is gewoon weer eer manier wat Nederland bakken met geld gaat kosten."

"Ik ben tegen nog meer macht neerleggen buiten ons eigen land."

De derde bevinding is over een Europees migratiebeleid. Er is een grote voorkeur naar meer eigen zeggenschap. Het Europese beleid wordt als te soft gezien, en het kost Nederland te veel geld.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Moet veel strenger en landen zelf meer laten bepalen."

"Te slap, instroom moet beperkt worden, dus betere buiten grenzen waardoor ze niet binnen kunnen komen."

"Helemaal waardeloos we mogen wel betalen maar hebben niks in te brengen."

"Per direct alle grenzen dicht."

"Extreem slap. Europese buitengrenzen moeten bewaakt en potdicht."

"Grenzen dicht voor economische emigratie. Vluchtelingen dienen zich te gedragen en aan te passen en hun eigen broek op te kunnen houden. Misbruik lijdt tot terugzending."

De vierde bevinding is over een digitale Europese ID. Kiezers zijn grotendeels negatief over een Europees ID. Een grote groep maakt zich zorgen over privacy en controle. Verder zien ze dit als weer meer macht voor de EU. Sommige kiezers zien er ook positieve kanten aan, mits de privacy wordt gewaarborgd.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Het is goed dat er in de EU een overkoepelend systeem komt, maar dit moet niet ten koste gaan van de algehele privacy."

"Ik zie er een positieve kant in daar waar het gaat om bestrijding van criminaliteit maar ik vrees dat de andere kant, de negatieve, zwaarder weegt vanwege de ultieme controlemaatschappij waar we nu om afstevenen en privacy onder druk komt te staan."

"Slecht idee. Als het maar niet verplicht wordt."

"Ik vind dat een verschrikkelijke inperking van de vrijheid en teveel Europese invloed."

"Hier heeft niemand om gevraagd. Ik ben een Nederlandse burger en heb een Nederlands paspoort. Al die Europese bemoeienis is niet gewenst."

De vijfde bevinding is over het gemeenschappelijke landbouwbeleid. Kiezers zijn grotendeels negatief over dit Europese beleid. Zij zien dit als slecht voor Nederlandse boeren en ongelijk verdeeld over de lidstaten. Ook hier weer zien kiezers liever een nationaal beleid. Echter zijn er ook kiezers die enige positieven punten zien.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Niet goed voor de boeren en onze economie."

"Verschrikkelijk voor de Nederlandse boeren."

"Ooit met goede bedoelingen opgericht, maar gekaapt door Brusselse klimaat-gekte."

"Zeker op het gebied van landbouw moet er goed worden samengewerkt op Europees niveau. Alle landen een eigen beleid wordt helemaal niets."

"Weg met dat Europese beleid, Is alleen maar voor Frankrijk en Duitsland. En Nederland betaalt de rekeningen."

"Gewoon per land bepalen."

"Slecht Frankrijk en Italië worden al decennia voorgetrokken."

De zesde bevinding is over nationale soevereiniteit. Kiezers zijn hier grote voorstander van maar zien dat de EU dit niet genoeg respecteert. Dit moet meer naar voren worden gebracht in Europa.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Dit is elke jaar verder afgenomen. Het beleid en regelgeving van de EU staat hoger dan het nationaal beleid en regelgeving. We hebben steeds minder te zeggen over de regels en beleid in ons eigen land."

"Veel te klein, tegen de wil van de mensen is wordt de bemoeienis opgedrongen."

"Die staat zwaar onder druk. Landen moeten meer zeggenschap over zichzelf houden."

"Staat onder druk, of eigenlijk: landen zijn niet soeverein binnen de EU."

"Er is teveel aan soevereiniteit ingeleverd door de lidstaten. Dat moet gekeerd worden."

De zevende bevinding is over Eurobonds en Europese financiering. Mogelijke kiezers zijn hier volstrekt tegen en willen dit absoluut niet. Nederland draagt al genoeg af.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Schandalig. Dat Nederland garant staat voor schulden die door andere landen en de EU worden gemaakt. Nederland gaat kapot aan deze zaken."

"Absurd. Eurobonds moeten we absoluut niet doen. Europese belasting is al helemaal belachelijk. Ze gaan maar bezuinigingen op hun eigen ambtenaren."

"Ik ben er tegen. Zolang de EU niet transparant is en Timmermans maar ook Von der Leyen geen openheid van zaken geven over gelden die zijn gegaan naar respectievelijk NGO's en Pfizer, en netwerkcorruptie hoogtij viert moeten we minder EU-dominantie. De macht moet terug naar de lidstaten al vrees ik dat de onderliggende agenda een andere koers heeft."

"Uiterst negatief. De landen die de boel op orde hebben boeten voor wanbeleid van andere landen. Ook bijvoorbeeld het feit dat Nederland meer zal betalen omdat de Fransen hun pensioenleeftijd weigeren te verhogen i.v.m. onrust in de bevolking."

"Europa wordt steeds meer een geldverslinder en zorgt er steeds meer voor dat landen met een degelijke begroting opdraaien van de schulden van anderen."

"Absoluut tegen. We kunnen prima met elkaar economisch goed samenwerken. Maar we moeten geen verenigde staten van europa worden. Brussel heeft niks te zoeken in ons land qua belastingen. Samen leningen aangaan is ik de meeste gevallen ook totaal onnodig risico nemen voor Nederland."

Ook het oordeel over de huidige EU is negatief onder de mogelijke kiezers. Zij zien samenwerking als goed maar zijn tegen verdere federalisering van Europa. Zij vinden het ook te duur. De EU moet terug naar een economische handelsunie.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Hoe het nu is absoluut tegen. Ik ben voor een Europese samenwerking, maar tegen het 'bemoei' vanuit Brussel."

"EU moet geen beleid bepalen wat afzonderlijke landen moeten doen. EU is prima m.b.t. samenwerking maar mag geen autoritair allesbepalend vehikel zijn."

"Negatief, geldverslindende instantie die niet democratisch is. Bij handel moeten blijven."

"Terug naar wat je ooit was, economische unie. Huidige opzet afschaffen."

"Nederland moet er zo snel mogelijk uit. Ik heb geen zin in Het Europese Federatieve Rijk. Want dat is waar het steeds meer naartoe begint te gaan. We verliezen onze eigen autonomie en soevereiniteit en maken ons volk ondergeschikt aan dat van andere."

"Negatief, ongekozen commissie bepaalt teveel."

"Zeer kritisch als gevolg van beperkte democratische inslag, betutteling en overreach."

"Oncontroleerbaar gedrocht. De Unie moet terug naar begin, vooral economische samenwerking. Terughoudend t.o.v. nieuwe leden."

Het oordeel over uitbreiding is ook negatief onder mogelijke kiezers. Zij vinden de EU al te groot en het kost te veel geld. Ook staan kiezers niet positief tegenover Oekraïne toelaten tot de EU. Echter zijn er ook enige positieve reacties mits landen genoeg geld hebben, stabiel zijn en aan de toetredingsvoorwaarden voldoen.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Absoluut niet. De verschillen tussen de culturen zijn al veel te groot. Deze toevoeging zou nog meer strubbelingen betekenen."

"Nee, uiteindelijk kan de Nederlands belastingbetaler weer opdraaien voor deze landen middels EU-heffingen. Feitelijk wil ik minder EU en zeker niet meer."

"Niet altijd, enkel als het land stabiel is en voldoende eigen geld heeft. taatjes."

"Vooreerst niet meer uitbreiden maar sluit handelsakkoorden anders wordt het onbeheersbaar."

"Nee natuurlijk niet, de EU moet juist inkrimpen, er zijn totaal geen voordelen"

"Nee, en dus ook niet met Oekraïne."

Uit de antwoorden op de vragen wordt ook duidelijk dat de EU niet voldoende oog heeft voor de belangen van regio's en het platteland.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Nee ze zijn drukker met statistische modellen dan met het goed zorgen voor de belangen van de bevolking."

"Niet zozeer, wij zijn het efficiëntste land qua agrarische sector en voeden half de wereld. Toch moet onze stikstofuitstoot van Brussel hetzelfde zijn als alle andere landen, dat omdat er wellicht wat onkruid kan groeien."

"Nee, regio's, provincies en gemeentes verdienen meer autonomie ten opzichte van de Europese unie en het land. Ik ben voorstander van verdere decentralisatie."

"Welnee, ik denk dat ze niet eens weten waar dat ligt."

"Nee totaal niet. Landbouw is mega belangrijk voor de voedselvoorzieningen. Maar ze zijn vooral bezig met deeltjes met andere landen. Waar geen zicht is op dierenwelzijn en ondertussen onze boeren. De beste van de wereld. Weg aan het pesten."

De laatste openvraag in het eerste deel van het onderzoek was gesteld over de relatie met de VS. Ook hier zijn kiezers negatief over, maar vinden wel dat we de relatie goed moeten houden. Kiezers zijn wel ook kritisch op Trump.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Relatie is prima, even stilzitten en wachten tot deze narcistische mafketel van een Trump weg is en hopen dat Vance niet nog erger is."

"Moeten we goed houden"

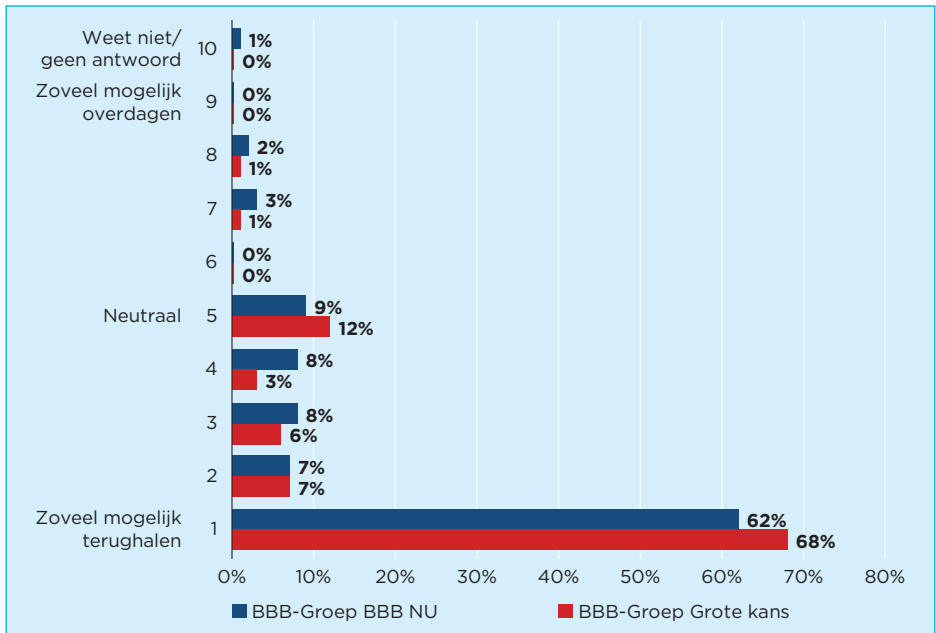
"Die is behoorlijk verslechterd lijkt het. Toch lijkt het mij verstandig met Trump mee te werken. Hij zit er nu eenmaal en is door het Amerikaanse volk gekozen leider. Zonder Amerika geen NATO of geavanceerde technologie."

"Nu nog goed, maar staat wel onder druk."

"Moet tot een zo laag mogelijk niveau verlaagd worden. Amerika onder Trump is onbetrouwbaar"

3.2 Voorkeuren verdeeld naar kiezersgroepen op Europees beleid

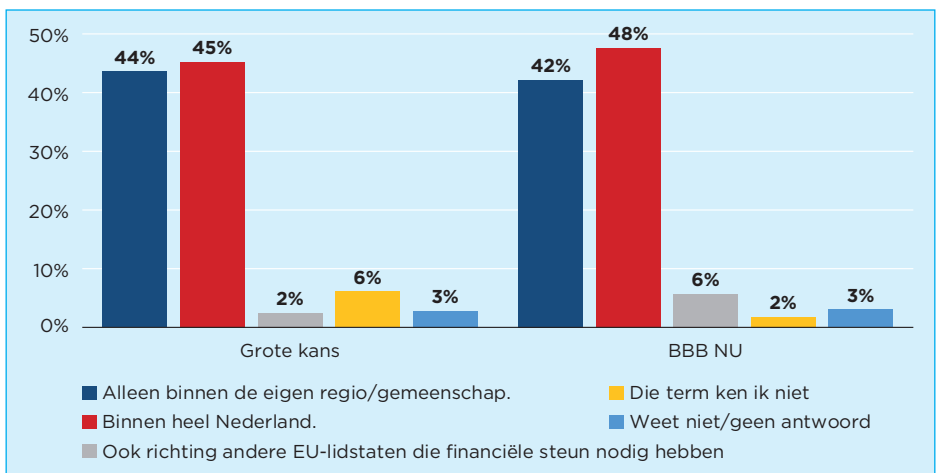
Zoals in Figuur 6 te zien is zijn ook bij de gesloten vragen de antwoorden vergelijkbaar met hierboven. Kiezers van BBB willen duidelijk dat er zoveel mogelijk macht wordt teruggehaald uit Brussel. Dit geldt zowel voor BBB-kiezers van nu als die BBB een grote kans geven.

Figuur 6 Voorkeuren kiezersgroepen overdracht macht naar de EU

(Peil.nl, 2026a)

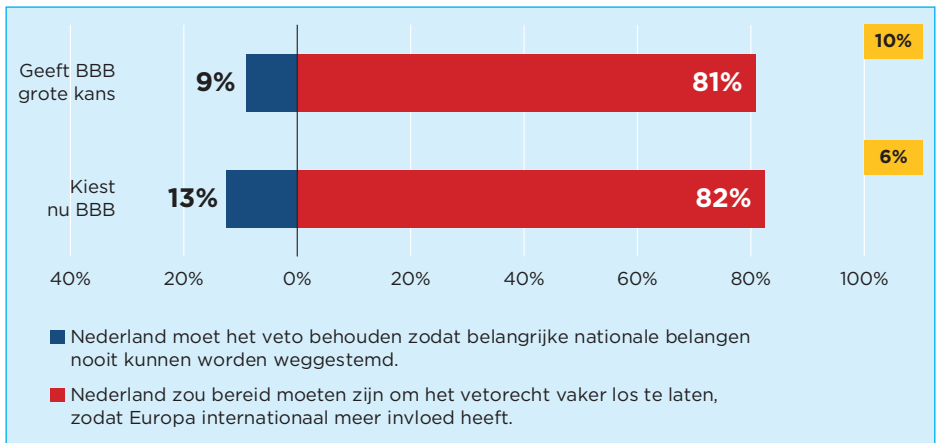
Dit beeld wordt verder bevestigd als aan potentiële kiezers wordt gevraagd tot hoever de solidariteit binnen het noaberschap gaat. Zij vinden dat dit geldt voor de eigen regio en Nederland maar absoluut niet voor heel Europa (zie figuur 7).

Figuur 7 Voorkeuren kiezersgroepen noaberschap en tot waar solidariteit reikt

(Peil.nl, 2026a)

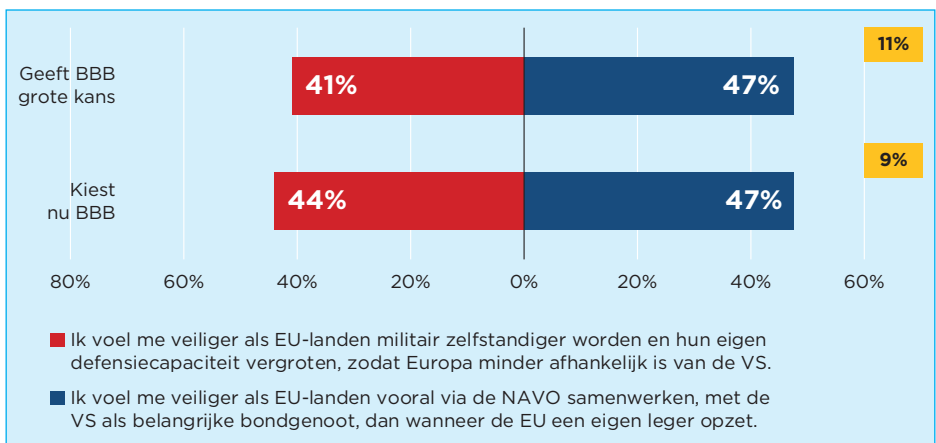
Ook op het onderwerp vetorecht komt het duidelijk naar voren dat BBB-kiezers nu en BBB-kiezers met een grote kans een voorkeur hebben voor het behoud van het vetorecht (zie figuur 8 beneden). Slecht een zeer kleine minderheid van rond de 10% vindt dat Nederland bereid moet zijn om het vetorecht op te geven.

Figuur 8 Voorkeuren kiezersgroepen vetorecht

(Peil.nl, 2026a)

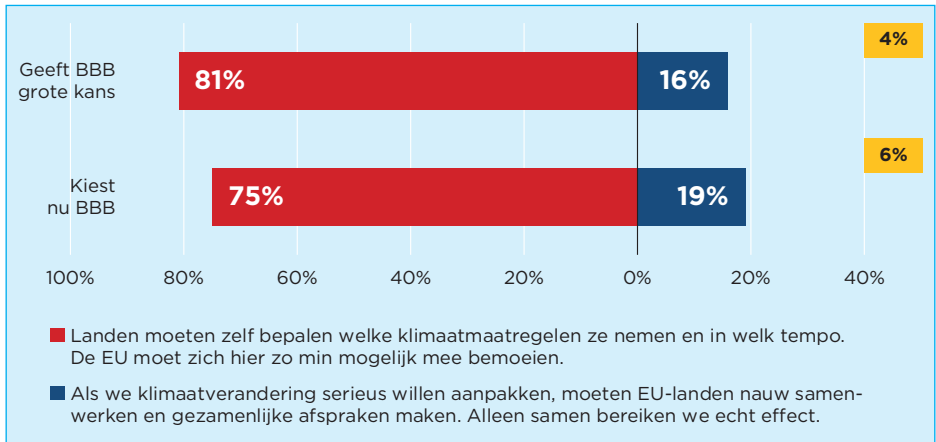
Bij het dilemma over NAVO met VS of eigen Europese defensiecapaciteit is er een zeer lichte voorkeur voor versterken van de NAVO met VS als bondgenoot i.p.v. vergroten eigen defensiecapaciteit van de EU (zie figuur 9). Dit geldt voor BBB-kiezers en voor mensen die BBB een grote kans geven. Het gaat hier niet om een Europees leger, maar voor een sterkere nationale defensiemacht in de Europese Unie.

Figuur 9 Voorkeuren kiezersgroepen dilemma NAVO of Europese eigen defensiecapaciteit

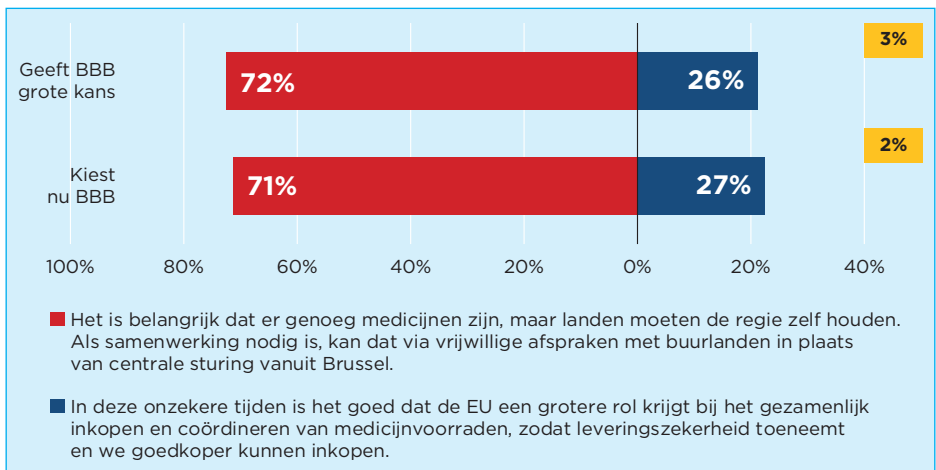
(Peil.nl, 2026a)

Ook de voorkeuren voor een Europees klimaatbeleid sluiten aan bij de bevindingen van hierboven. BBB-kiezers en stemmers die BBB een grote kans geven hebben een duidelijke voorkeur voor dat landen zelf moeten kunnen bepalen welke klimaat maatregelen ze willen nemen en in welk tempo (zie figuur 10). De EU moet zich hier zo min mogelijk mee bemoeien.

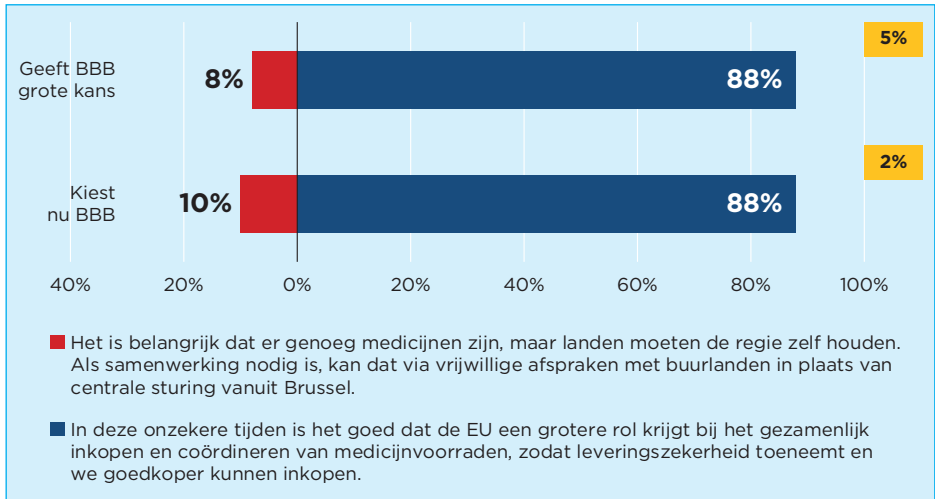
Figuur 10 Voorkeuren kiezersgroepen dilemma Europees of nationaal klimaatmaatregelen (Peil.nl, 2026a)

Een aspect dat nog niet was teruggekomen hierboven is de noodzaak om gezamenlijk medicijnen in te kopen. Ook hierbij hebben kiezers een duidelijke voorkeur voor eigen regie en vrijwillige samenwerking in plaats van centrale sturing vanuit Brussel (zie figuur 11). Dat betekent niet dat ze tegen gezamenlijk inkopen zijn maar wel tegen strenge coördinatie vanuit Brussel.

Figuur 11 Voorkeuren kiezersgroepen dilemma Europese of nationale medicijn inkoop (Peil.nl, 2026a)

Verder wordt op het gebied van privacy de bevindingen van bovenstaande open vragen bevestigd (zie figuur 12 hierbeneden). Het is duidelijk dat de EU terughoudend moet zijn met centrale digitale systemen. Er wordt duidelijk gekozen voor dat privacy, anonimiteit en keuzevrijheid van burgers voorop moeten staan. Het zijn te grote onderwerpen om aan Brussel over te laten. Kiezers willen dus duidelijk minder macht naar Brussel ook op dit onderwerp.

Figuur 12 Voorkeuren kiezersgroepen dilemma privacy

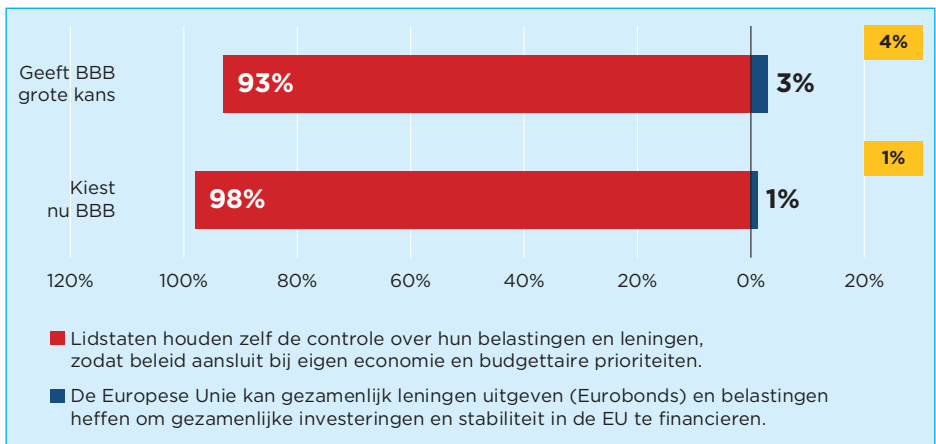
(Peil.nl, 2026a)

Ook op het gebied van financiën en gezamenlijk lenen worden ook in de kwantitatieve gegevens de bevindingen van hierboven bevestigd (zie figuur 13 en 14 hieronder). Een zeer grote meerderheid vindt dat elke lidstaat verantwoordelijk is voor het eigen huishoudboekje. Daarbij mag solidariteit niet betekenen dat landen structureel gezamenlijk schulden aangaan of elkaars financiële risico's overnemen. Kiezers vinden duidelijk dat daarvoor landen te veel verschillen in economisch beleid. Ditzelfde geldt ook voor het aangaan van gemeenschappelijke schulden. Volgens 95 % van de kiezers moeten lidstaten zelf de controle houden over hun belastingen en leningen, zodat beleid aansluit bij eigen economie en budgettaire prioriteiten. Dit toont ook aan dat BBB-kiezers en mogelijke kiezers liever zien dat de EU minder macht krijgt, ook op financieel gebied.

Figuur 13 Voorkeuren kiezersgroepen dilemma solidariteit in financiën

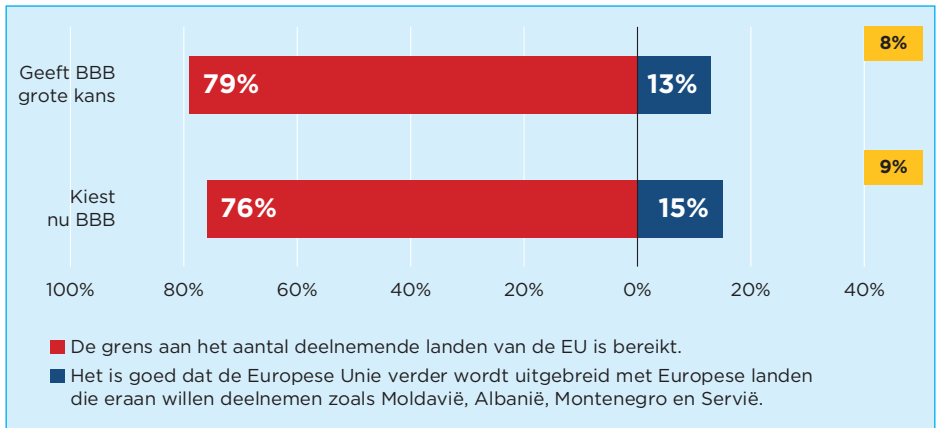
(Peil.nl, 2026a)

Figuur 14 Voorkeuren kiezersgroepen dilemma Europese belastingheffing

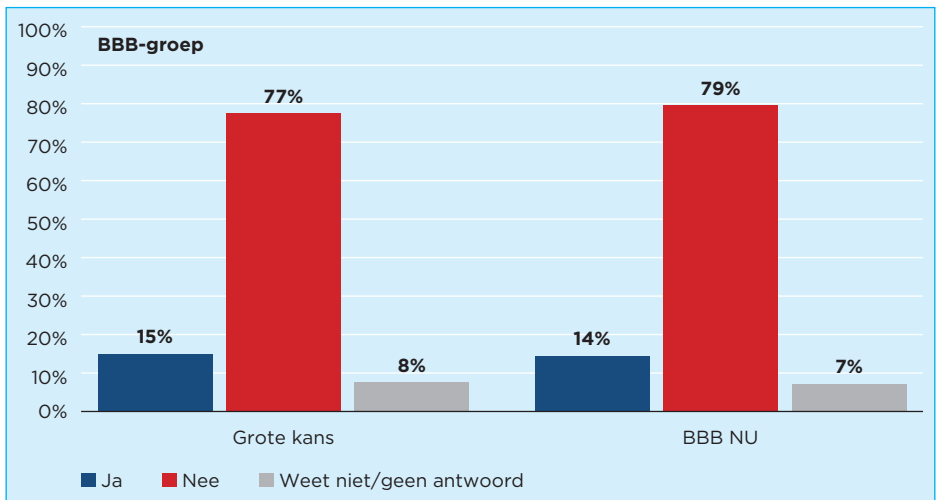
(Peil.nl, 2026a)

Ook op het gebied van uitbereiding wordt het beeld van de vorige sub-sectie bevestigd. Volgens een overgrote meerderheid van de kiezers en mogelijke kiezers is de grens aan het aantal deelnemende landen bereikt en is er weinig steun voor toetreding van Oekraïne (zie hieronder figuur 15 en 16)

Figuur 15 Voorkeuren kiezersgroepen dilemma uitbreiding

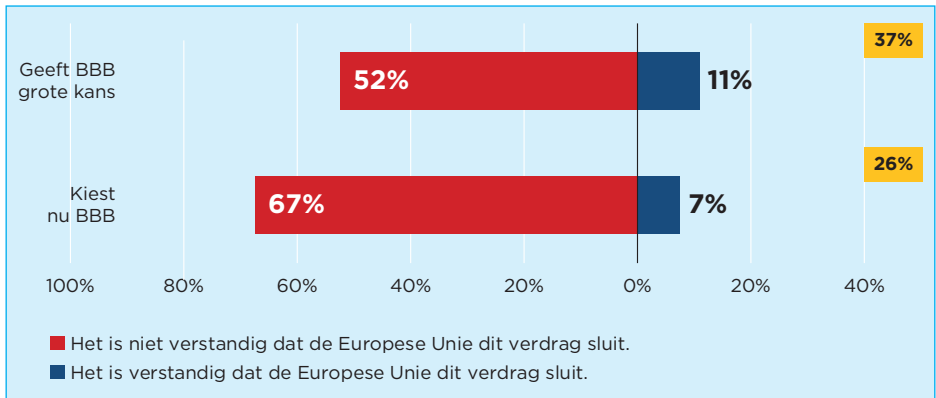
(Peil.nl, 2026a)

Figuur 16 Voorkeuren kiezersgroepen toetreding Oekraïne

(Peil.nl, 2026a)

Het laatst behandelde onderwerp was Mercosur. Hier wordt het huidige BBB-beleid ook bevestigd door de (mogelijke) kiezers. Een grote meerderheid is tegen dit verdrag of weet niet wat het betekent (zie figuur 17).

Figuur 17 Voorkeuren kiezersgroepen Mercosur

(Peil.nl, 2026a)

Samenvattend zijn de voorkeuren van de kiezers duidelijk. De (potentiële) BBB-kiezer pleit nadrukkelijk voor het behoud van nationale soevereiniteit en een inperking van de macht van Brussel. Of het nu gaat om het behoud van het vetorecht, de eigen regie over het klimaat- en financiële beleid, of de weerstand tegen gezamenlijke schulden en verdere EU-uitbreiding; de voorkeur ligt stevast bij nationale autonomie en vrijwillige samenwerking boven centrale sturing. De data bevestigen hiermee dat de standpunten van BBB over een kleinere EU nauw aansluiten bij de fundamentele waarden van haar achterban. Kiezers hebben voorkeuren voor minder belemmering van privacy, eigen financiële verantwoordelijkheid en een sterke nationale focus. Deze voorkeuren lijken meer bij ECH te passen dan bij de EVP of RENEW. De voorkeuren komen ook eventueel overeen met de Patriotten, maar zoals hierboven wordt beargumenteerd is de overeenkomst van stemgedrag met hen erg laag in de praktijk.

4.

Voorkeuren van kiezers over Europese partijfamilies

4.1 Ideologische voorkeuren van mogelijke BBB-kiezers

Deze sub-sectie analyseert de meningen van mogelijke BBB-kiezers over ideologische stromingen. Mogelijke kiezers zijn neutraal tot negatief over de stroming van christendemocratie, maar zien het wel als basis voor normen en waarden.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Prima in de zin dat de Nederlandse Joods-Christelijke traditie actief invloed heeft."

"Fatsoenlijk maar geen voorstander van wetgeving op basis van de bijbel."

"Een Christelijke GroenLinks/PVDA maar dan met een bijbel."

"Links, geen Boerenpartij."

"Geloof en politiek hoort strikt gescheiden te zijn. Ik vind het dus een slecht iets."

"Iedere partij met een geloofsovertuiging zou verboden moeten zijn."

"Te onduidelijk over de standpunten, wisselen te vaak van idee. Voor mij te links op culturele thema's geworden."

Over sociaaldemocratie is men zeer kritisch, maar ziet wel positieve punten in bijvoorbeeld oog voor de medemens en een sterke verzorgingsstaat.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Oog voor de medemens is prima, maar de balans is ver te zoeken en gaat nu ten koste van mensen en bedrijven."

"Niet mijn keuze. Neigt snel naar betutteling. Is uit de tijd."

"Socialisme is simpelweg diefstal van de mensen die hebben en het vervolgens geven aan mensen die minder hebben. Ik ben tegen alle vormen van diefstal. Sociaaldemocratie staat te dicht tegen het socialisme aan."

"Economisch gezien prima, opkomen voor armen en een sterke verzorgingsstaat. Maar ideologisch gezien zeer slecht."

"Slecht idee. Te veel macht naar de overheid."

"Op zich prima, maar socialisme werkt niet, dat is in veel landen duidelijk gebleken."

Over liberalisme is men echter een stuk positiever. Kiezers benadrukken de waarden van vrijheid en welvaart wel ook met een sociaal vangnet. Men ziet graag een stukje conservatisme erin terug.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Een belangrijke pijler voor de economie en maatschappij, met vrijheid voor individuele ontwikkeling en eigen verantwoordelijkheden. Basis voor soevereiniteit is belangrijk."

"Geweldig, met een vleugje conservatisme."

"Op zich prima, maar de huidige uitwerking van liberalisme is treurig."

"Prima, wel met een beetje conservatisme erbij (Rechts-liberaal)."

"Goed, wel met sociaal vangnet."

Over conservatisme is men uitermate positief, maar zien de mogelijke kiezers wel ook haken en ogen. Ze benadrukken gematigdheid, geleidelijke verandering en toevoeging van een vleugje liberalisme.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Geweldig, met een vleugje liberalisme."

"Niet goed. Maar ik ben altijd wel voor een behoudende koers en laat 'de markt' het werk doen. De overheid lost namelijk niets op."

"Als men het dan heeft over normale normen waarden. Het verlangen naar een meer nationaal beleid en de Nederlander weer centraal stellen vind ik het prima."

"Prima wanneer ze vrije keuze laten op geaardheid."

"Spreekt mij ook aan. Belangrijk om traditionele waarden en nationale identiteit te beschermen en behouden."

"Behouden en niet veranderen wat goed is, is altijd goed. Echter veranderen wat niet goed is, is ook goed."

"Bied weinig vooruitgang."

Als laatste stroming werd er gevraagd naar autocratisch leiderschap, ook hier zijn mensen kritisch op. Sommige kiezers zien wel ook kleine positieve punten, zoals snelle beslissingen.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Dan heb je ook geen parlement nodig. Geen goede combi."

"Slecht idee maar wel af en toe nodig voor snelle beslissingen."

"Ondermijning van recht en democratie. Risico's op onderdrukking."

"Hangt van de insteek af. Autocratisch op de vlakken van infrastructuur, woningbouw etc mag dat wel. Het is nu veel te stroperig. Te veel organisaties weten de weg naar de rechtbank. Dat het aanleggen van bv. een snelweg decennia moet duren is totaal van de zotte."

"Slecht. Niet democratisch. Maar als daarbij de PVV bedoeld wordt, zie ik dat anders."

"Gevaar voor de democratie."

"Net zoals Trump? Kansloos."

Samenvattend laten de ideologische voorkeuren van (potentiële) BBB-kiezers een duidelijk profiel zien dat zich het best laat omschrijven als rechts-conservatief met een sociaal gezicht. De achterban identificeert zich sterk met conservatieve waarden zoals het behoud van nationale identiteit en tradities, maar combineert dit met een liberale nadruk op individuele vrijheid en economische soevereiniteit. Hoewel er waardering is voor de christendemocratische moraal en de sociaaldemocratische verzorgingsstaat, wijst men de bijbehorende 'betutteling', religieuze wetgeving of een te machtige overheid af. Ook autocratisch leiderschap wordt als een gevaar voor de democratie gezien. Kiezers zien graag een mix tussen liberaal en conservatief gedachtengoed. Dit komt overeen met eerder onderzoek naar de ideologie van BBB-kiezers (Wetenschappelijk Bureau BBB, 2025). Als men naar deze stroming zou kijken past dit perfect bij ECH die ongeveer dezelfde stroming aanhangt. De christendemocratie van de EVP is duidelijk niet populair onder huidige en potentiële BBB-kiezers. Ook Renew en de Patriotten passen niet volledig bij dit ideologisch profiel.

4.2 Voorkeuren van mogelijke BBB-kiezers over Europese partijfamilies

Deze sub-sectie analyseert hoe mogelijke BBB-kiezers over de Europese partijen denken. Onderstaande tabel toont per partij hoeveel procent van de respondenten inhoudelijk iets kon vertellen over de betreffende Europese fractie.

Partij	Weet iets	Weet niets
EVP (Europese Volkspartij)	50,4%	49,6%
Renew Europe	37,4%	62,6%
ECH (Europese Conservatieven en Hervormers)	28,4%	71,6%

De EVP is duidelijk het meest bekend onder de kiezers: ruim de helft (50,4%) weet er iets over te vertellen. Renew Europe is bij ruim een derde bekend (37,4%), terwijl de ECH het minst bekend is met slechts 28,4%.

De EVP is de bekendste van de drie partijen. Kiezers die iets weten van de EVP associëren deze fractie voornamelijk met christendemocratie. Velen weten dat het een verzameling is van christendemocratische en centrumrechtse partijen. De Nederlandse partijen CDA, NSC en BBB worden regelmatig genoemd als leden van deze fractie.

Een opvallende associatie is die met Ursula von der Leyen, voorzitter van de Europese Commissie. Deze associatie roept bij veel respondenten negatieve gevoelens op. De EVP wordt gezien als het 'establishment' van de EU, pro-Europees, gericht op meer integratie en meer macht voor Brussel. Sommigen noemen de EVP 'links'.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Ja, maar totaal niet mee eens, te linkse ideeën."

"Dat is de christendemocratische alliantie in het EU parlement."

"Een rechtsgeoriënteerde partij met christelijke waarden; BBB maakt er ook deel van uit."

"Nee en alles wat eurofiel is daar blijf ik ver van weg."

"Ik weet alleen dat dit de partij van Ursula von der Leyen is. Ik haat haar mentaliteit."

"Helemaal niks linkser kan niet."

"Ik vind deze Europese Partij niet conservatief genoeg. Ik heb meer met de ECR. Enkele partijen en politici binnen de EVP vind ik redelijk. EVP zou meer met de andere rechtse fracties moeten stemmen en Von der Leyen moet weg."

Renew Europe is bij ruim een derde van de kiezers bekend. De partij wordt primair geassocieerd met de Nederlandse partijen VVD en D66. Deze associatie kleurt de perceptie sterk: veel respondenten koppelen Renew aan 'liberalisme', maar gebruiken dit woord vaak in negatieve zin.

Respondenten typeren Renew als 'pro-EU', voorstander van verdere Europese integratie, en 'links-liberaal' of 'grachtengordel-liberalisme'. De fractie wordt gezien als elitair en losstaand van de gewone burger. Het klimaatbeleid en open grenzen worden ook met Renew geassocieerd.

De naam 'Renew' roept bij sommigen weinig vertrouwen op. Citaten als "de naam geeft weinig hoop" en "hopeloos" illustreren het wantrouwen. De associatie met D66 is voor veel BBB-sympathisanten een reden om afstand te nemen van deze fractie.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Renew is VVD en D66, voor liberalisme en democratie. Zie er weinig van terug."

"Midden-linkse Europese partij waar D66 en de VVD bij zitten."

"Links liberale ellende."

"Pro-EU fractie waar D66 onderdeel van is, daardoor niet mijn voorkeur."

"Een midden liberale partij. Maar D66 is lid, dus toch linkser dan ze zich voordoen."

"Zwak liberaal vanwege D66 achtigen."

De ECH is de minst bekende fractie, slechts 28,4% van de kiezers weet er iets over. Degenen die de ECH wel kennen, omschrijven deze correct als een conservatieve, eurosceptische fractie die pleit voor het behoud van nationale soevereiniteit.

Respondenten noemen als kernpunten: kritisch op de EU, tegen verdere Europese integratie, voor soevereiniteit van lidstaten, en conservatief. Nederlandse partijen die worden genoemd zijn SGP en JA21. De ECH wordt gezien als 'tegenhanger' van Von der Leyen en het EU-establishment.

Opvallend is dat respondenten die de ECH kennen, hier overwegend positief over zijn. Termen als "heeft mijn sympathie", "dat bevalt mij" en "verwant" komen voor. De eurosceptische en conservatieve koers sluit aan bij de opvattingen van veel BBB-sympathisanten.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026d):

"Alles wat eurosceptisch is vind ik prima."

"Deze staat voor minder bemoeienis, meer regelen vanuit de eigen landen, dus minder Brussel. Altijd goed!"

"Ze zijn conservatief en pragmatisch realistisch. Deze club heeft mijn sympathie."

"Eurosceptische partij. JA21 hoort hierbij en is tegen teveel Europese inmenging."

"Ja, de EU moet respect hebben voor de soevereiniteit van de lidstaten en zich concentreren op economisch herstel, groei en concurrentievermogen."

"Ik ken ze niet maar ze zijn conservatief en Eurokritisch. Dat bevalt mij!"

"Ja, ze willen Europa terug naar de tekentafel."

"Von der Leyen heeft hier een goede tegenstander."

"Ik heb het even opgezocht. Dat is al beter dan de vorige optie. Ik denk ook dat we terug moeten naar de soevereiniteit van de staten, want de macht van Europa, daar lijkt niemand tegen beschermd."

Op basis van de sentimenten in de antwoorden is geanalyseerd naar welke fractie de respondenten zich het meest aangetrokken voelen. Hierbij is gekeken naar expliciet positieve uitingen ('sympathie', 'voorkeur', 'bevalt mij') versus negatieve uitingen ('haat', 'ellende', 'gevaar').

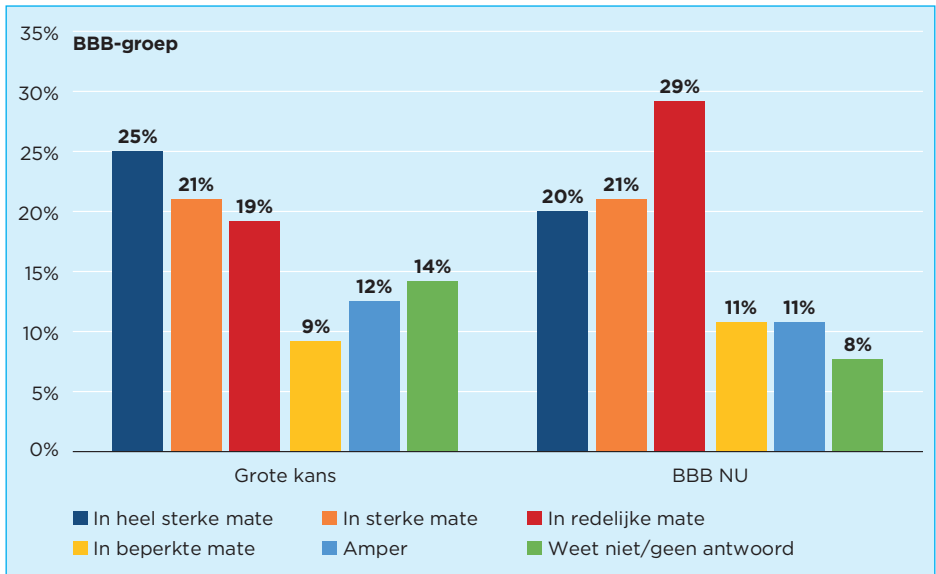
Partij	Positief sentiment	Negatief sentiment	Balans
ECH	12	8	+4 (positief)
EVP	9	21	-12 (negatief)
Renew	9	13	-4 (negatief)

De ECH is de enige fractie met een positieve sentimentbalans onder mogelijke BBB-kiezers. Hoewel de partij het minst bekend is, roept zij bij degenen die haar kennen de meeste sympathie op. De EVP heeft de meest negatieve balans, vooral door de associatie met Von der Leyen en het EU-establishment.

Samenvattend laten deze resultaten een opvallende tegenstelling zien tussen de EVP-koers van BBB en de ideologische voorkeuren van haar mogelijke achterban. Hoewel de EVP de grootste bekendheid geniet, wordt zij door kiezers met argwaan bekeken vanwege de associatie met de koers van Von der Leyen en verdere Europese integratie. De ECH daarentegen, hoewel minder bekend, oefent de grootste aantrekkingskracht uit door haar nadruk op euroscepticisme, conservatisme en nationale soevereiniteit. Deze waarden sluiten nauw aan bij de mogelijke BBB-stemmers. Renew wordt nagenoeg volledig afgewezen door de associatie met politieke rivalen VVD en D66. Deze voorkeuren suggereert dat de huidige fractiekeuze van de BBB in Brussel voor haar kiezers niet de meest logische match is, aangezien de behoefte aan een behoudender en minder machtig Europa elders sterker vertegenwoordigd wordt. Volgens deze data zou ECH een betere match zijn.

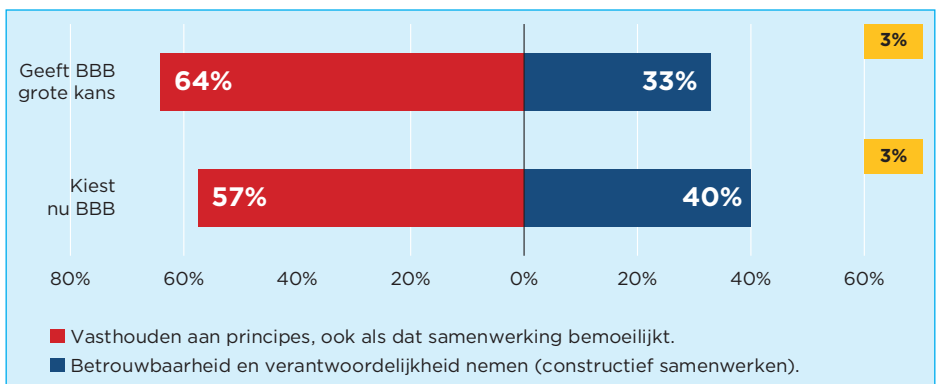
4.3 Voorkeuren verdeeld naar kiezersgroepen op Europese partijfamilies

Deze sub-sectie analyseert hoe de kiezersgroepen naar Europese partijfamilies kijken. Als eerste wordt onderzocht hoe belangrijk de keuze voor een Europese familie is volgens kiezers. De data tonen aan dat voor beide groepen kiezers, de partijfamilie in ieder geval voor een groot deel een rol speelt (zie figuur 18). Voor kiezers die BBB een grote kans geeft, is het belangrijker dan voor de huidige BBB-kiezer.

Figuur 18 Voorkeuren kiezersgroepen: hoe belangrijk is de Europese partij bij jouw stem voor de EP-verkiezingen? (Peil.nl, 2026a)

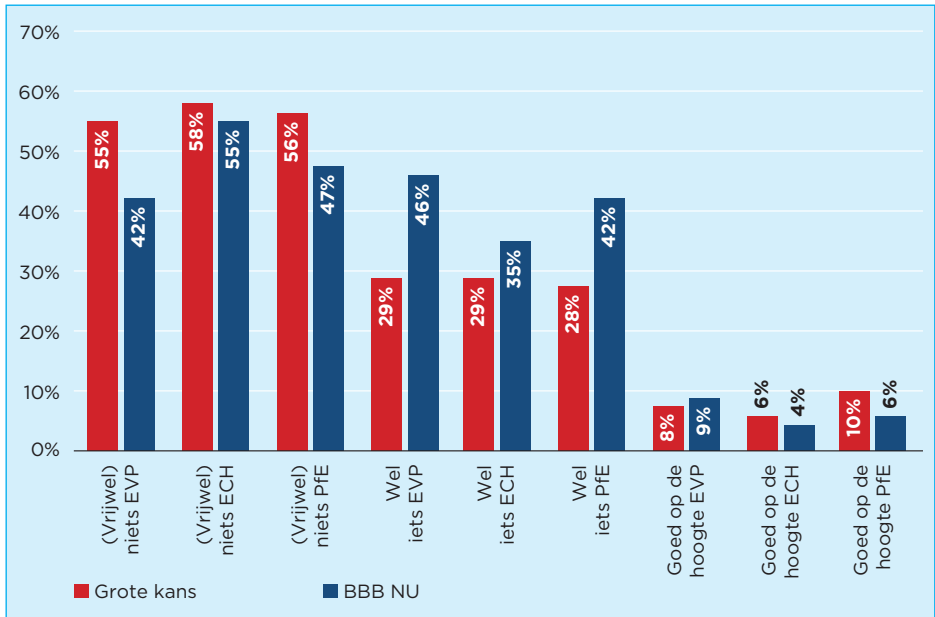
Verder is onderzocht wat kiezers belangrijke waarden vinden voor een Europese fractie. De data tonen aan dat een meerderheid van mogelijke BBB-kiezers een voorkeur heeft voor het vasthouden van de principes boven verantwoordelijkheid nemen (zie figuur 19). Dit geldt ook voor huidige BBB-kiezers maar in iets mindere mate.

Figuur 19 Voorkeuren kiezersgroepen dilemma samenwerken of vasthouden aan principes (Peil.nl, 2026a)

De bovenstaande patronen in sectie 4.2 over de Europese partijfamilies worden ook grotendeels bevestigd door de kwantitatieve data. EVP kennen (potentiële) BBB-kiezers het beste (zie figuur 20). Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt doordat mensen

die BBB interessant vinden ook de Europese fractie gedeeltelijk volgen. Mensen kennen ook de ECH en de Patriotten redelijk goed. Dit komt waarschijnlijk omdat er ook oud-kiezers van andere partijen bij zitten zoals de PVV of SGP. Van de potentiële kiezers beweren zelfs 10 % dat ze goed op de hoogte zijn van de Patriotten.

Figuur 20 Voorkeuren kiezersgroepen kent u een van deze Europese fracties? (Peil.nl, 2026a)

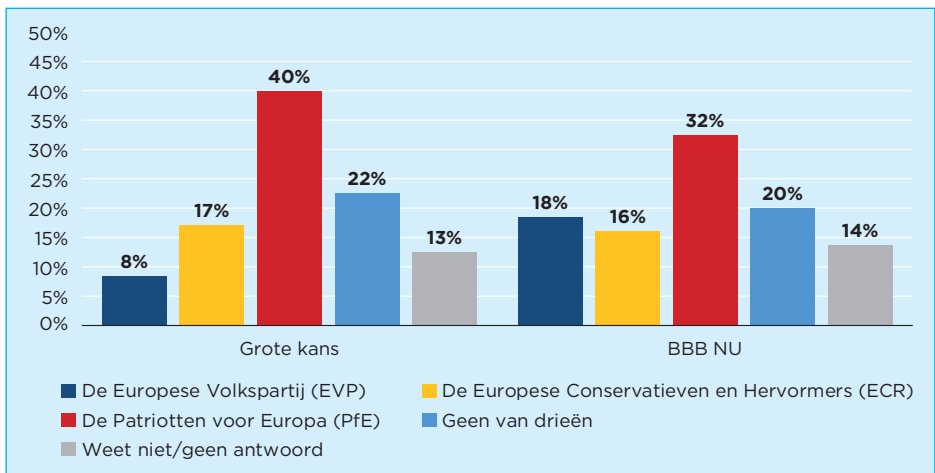
De Patriotten waren bij het eerste kwalitatieve deel niet meegenomen. Echter, als controle werden kiezers in het tweede deel gevraagd hoe ze hier tegenaan keken. Zij zijn grotendeels positief met hun mening over de Patriotten van Europa.

Voorbeelden van gegeven antwoorden (Peil.nl, 2026b):

- "PfE is een rechtse partij."
- "Ze zijn tegen immigratie."
- "Ik zie PfE als nationalistisch."
- "PfE is tegen de EU."
- "Bij PfE staat het eigen land op één."
- "Ze willen een strenger migratiebeleid."
- "Het doet me denken aan de PVV."

Dit beeld wordt nogmaals bevestigd als men de kiezers vraagt bij welke Europese partijfamilie zij zich het meest thuis voelen. De data tonen aan dat kiezers zichzelf het meest thuis voelen bij de Patriotten (zie figuur 21). Dit is wel enigszins verrassend als men naar de meer ideologische patronen kijkt en de eerdere antwoorden op voorkeur voor partijfamilie. Dit kan gedeeltelijk worden verklaard door de stroom van PVV-kiezers (22%) die naar BBB zijn geswitcht tijdens de Tweede Kamer verkiezingen van 2025 (Ipsos I&O, 2025).

Echter, ECH is ook meer populair dan EVP en dat bevestigt een eerder vastgesteld patroon dat de steun voor EVP onder onze huidige en potentiële kiezers laag is. Het lijkt ook zo te zijn dat 20-22 % van potentiële BBB-kiezers eigenlijk zich nergens bij voelt passen. Dat lijkt in lijn met eerdere data van het stemgedrag dat laat zien dat BBB een unieke zienswijze heeft die niet 100 % bij een stroming of partij past.

Figuur 21 Voorkeuren kiezersgroepen, tot welke van deze drie partijen voelt u zich het meest aangetrokken?

(Peil.nl, 2026a)

5.

Discussie

Dit hoofdstuk analyseert de bevindingen en laat richtingen zien voor de koers die BBB, op basis van de data, zou moeten volgen bij de fractiekeuze in Europa. De ideologische verkenning en analyse van stemgedrag en kiezersvoorkeuren laten zien dat de BBB zich in het Europees Parlement onderscheidt door een uniek en eigen profiel, dat niet volledig aansluit bij bestaande Europese partijfamilies. Ideologisch op basis van programma, ideologie van kiezers en stemgedrag sluit de partij het beste aan bij de Europese Conservatieven en Hervormers (ECH). Voornamelijk vanwege hun kritische houding ten opzichte van Europese integratie, nadruk op nationale soevereiniteit en een pragmatische benadering van Europese samenwerking. De ECH vertoont de sterkste inhoudelijke overeenkomsten met het verkiezingsprogramma en de Europese visie van BBB: aandacht voor een vrije markt, strenger migratiebeleid, NAVO-georiënteerde veiligheidspolitiek, bescherming van landbouw en regionale gemeenschappen, en behoud van tradities en nationale identiteit.

Hoewel er op economisch, rechtsstatelijk en veiligheidsgebied ook raakvlakken zijn met de EVP, verschillen de twee partijen fundamenteel in hun integratiegerichte en pro-Europese koers. De EVP wordt door BBB-kiezers geassocieerd met het EU-establishment en met Ursula von der Leyen, wat negatieve sentimenten oproept en een kloof schept tussen de partijkeuze in Brussel en de voorkeuren van de achterban. Renew Europe deelt enkele raakvlakken op economisch gebied, maar botst op kernpunten zoals klimaatbeleid en Europese integratie. De Patriotten voor Europa vertonen op het eerste gezicht inhoudelijke overlap met BBB op soevereiniteit, migratie en klimaat, maar verschillen principieel doordat zij een afbraak van de EU nastreven, terwijl BBB zich richt op hervorming binnen bestaande structuren. In bredere zin bevestigt dit dat BBB ideologisch het meest aansluit bij een eurorealistische, sociaal-conservatieve koers, waarbij hervorming van de EU en nationale autonomie centraal staan zonder Europese samenwerking volledig af te wijzen.

De analyse van het stemgedrag benadrukt deze conclusie. BBB heeft een duidelijk onderscheidend profiel in het Europees Parlement: in ongeveer 30% van de stemmingen kijkt de partij af van andere politieke groepen. Dit toont aan dat BBB niet naadloos binnen één Europese fractie past. In de praktijk stemt de partij bijna even vaak mee met EVP als met ECH, terwijl de overeenkomsten met Renew Europe en

de Patriotten duidelijk lager liggen. De unieke stemstijl van BBB versterkt het beeld van een partij met een eigen gezicht in Europa, die zich laat leiden door principes van nationale autonomie en hervormingsgezinde samenwerking.

Ook de voorkeuren van (potentiële) BBB-kiezers bevestigen dit beeld. Zowel kwalitatieve als kwantitatieve gegevens tonen een uitgesproken voorkeur voor nationale zeggenschap en pragmatische Europese samenwerking. Kiesers beoordelen het Europese klimaatbeleid als te kostbaar en ineffectief, pleiten voor een nationaal te bepalen beleid en prioriteren economie en welvaart. Een gezamenlijk Europees leger wordt afgewezen; samenwerking wordt gezien binnen NAVO-verband, met behoud van nationale defensiecapaciteit. Op migratiegebied kiezen kiezers voor strengere grenzen en meer nationale autonomie. Eveneens worden Europese digitale ID's en het gemeenschappelijk landbouwbeleid kritisch beoordeeld vanwege privacyzorgen, bureaucratie en nadelen voor Nederlandse boeren.

Financiële autonomie is een ander kernpunt: Eurobonds en gezamenlijke schulden worden afgewezen, waarbij 95% van de respondenten vindt dat lidstaten zelf de controle moeten houden over hun belastingen en leningen. Ook uitbreiding van de EU, bijvoorbeeld de toetreding van Oekraïne, wordt nauwelijks gesteund en men ziet de EU als onvoldoende oog hebbend voor de belangen van regio's en platteland. De relatie met de Verenigde Staten wordt overwegend positief beoordeeld, maar met een duidelijke mate van voorzichtigheid. In het algemeen geven mogelijke BBB-kiezers de voorkeur aan een beperkte, pragmatische en flexibele Europese samenwerking, waarin nationale autonomie en economische belangen centraal staan.

De ideologische voorkeuren van mogelijke BBB-kiezers versterken dit profiel. Respondenten identificeren zich het sterkst met een rechts-conservatief gedachtegoed met een sociaal gezicht. Kernwaarden zijn nationale soevereiniteit, behoud van tradities en identiteit, individuele vrijheid en economische verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd wordt 'betutteling' door de overheid, religieuze wetgeving en autocratisch leiderschap afgewezen. Sociaaldemocratische en christendemocratische elementen worden gewaardeerd op moreel en sociaal vlak, maar niet als beleidsmodellen. Op Europees niveau sluit dit sterk aan bij de ECH, terwijl de EVP vanwege haar pro-EU-beleid en associatie met Von der Leyen negatiever wordt beoordeeld. Renew Europe wordt grotendeels afgewezen vanwege haar linkse-liberale en pro-EU koers. De Patriotten verschillen teveel van BBB in de praktijk op basis van stemgedrag.

Kwantitatieve data over de bekendheid en voorkeuren voor Europese partijfamilies bevestigen deze resultaten. Hoewel de EVP het bekendst is, geniet deze fractie weinig sympathie, terwijl de ECH en de Patriotten meer steun krijgen vanwege hun euro-sceptische, conservatieve en nationalistische koers. Opvallend is dat 20-22% van potentiële BBB-kiezers zich bij geen enkele fractie volledig thuis voelt, wat overeenkomt met eerdere conclusies dat BBB een uniek profiel heeft dat niet volledig binnen bestaande Europese stromingen past. Ook blijkt dat BBB-kiezers en potentiële kiezers een duidelijke voorkeur hebben voor vasthouden aan principes boven verantwoordelijkheid nemen. Kiesers voelen zich het meeste thuis bij de Patriotten,

maar dit komt qua ideologie en stemgedrag niet echt overeen. ECH lijkt dus de beste optie als men de ideologie, stemgedrag en kiezersvoorkeuren in het algeheel meeneemt.

Samengevat bevestigen de analyses dat BBB ideologisch, beleidsmatig en op basis van kiezersvoorkeuren het beste past bij een conservatieve, eurosceptische en reformistische koers zoals die van ECH. De huidige samenwerking met de EVP eerder wordt bepaald door strategische overwegingen binnen het Europees Parlement dan door nauwe ideologische aansluiting. Het profiel van de partij en haar achterban wijst duidelijk op een voorkeur voor nationale autonomie, behoud van tradities en pragmatische Europese samenwerking, waarbij de BBB een eigen gezicht houdt en zich niet volledig laat inlijven bij bestaande Europese fracties. Literatuur liet zien dat de ECH deze ruimte biedt doordat er geen sancties staan op afwijkend stemmen.

Conclusie en Aanbevelingen

Dit rapport heeft op systematische wijze de voorkeur voor een Europese partij familie in kaart gebracht, op basis van literatuur, kiezersdata en ideologische overeenkomsten in programma's en stemgedrag. De data toont aan dat BBB in het Europees Parlement een duidelijk eigen profiel heeft dat niet volledig samenvalt met bestaande Europese partijfamilies. Op basis van ideologie, overeenkomsten in programma's en stemgedrag en kiezersvoorkeuren sluit BBB het meest aan bij een eurorealistische, conservatieve en hervormingsgezinde koers. In vergelijking met andere fracties biedt de Europese Conservatieven en Hervormers (ECH) de beste inhoudelijke en strategische aansluiting, met ruimte voor nationale soevereiniteit, kritische houding ten opzichte van verdere EU-integratie en behoud van een zelfstandig stemprofiel. De huidige samenwerking met de EVP lijkt vooral pragmatisch ingegeven, maar sluit minder goed aan bij de waarden en verwachtingen van BBB-kiezers.

Het rapport beveelt aan om ECH als meest passende Europese partijfamilie te beschouwen voor een toekomstige structurele aansluiting, mits BBB daarbij haar zelfstandige koers en herkenbaar profiel behoudt. De politiek-strategische dimensie dient daarin vanuit de Europese BBB-fractie te worden meegenomen bij een mogelijke aansluiting. Tegelijk wordt geadviseerd om de dialoog met leden en kiezers voort te zetten, helder te communiceren over de Europese strategie en te blijven investeren in een langetermijnvisie op Europa. Dit rapport biedt daar aanknopingspunten voor.

Zoals Margaret Thatcher het treffend verwoordde: "Standing in the middle of the road is very dangerous; you get knocked down by the traffic from both sides." Ook voor BBB geldt dat een heldere positionering binnen Europa nodig is om invloed te behouden, zonder de eigen koers en principes te verliezen.

Referenties

- assistEU. (2026). Dataset over Europese stemmingen en afstemming [Dataset]. <https://portal.assisteu.eu/dashboard>
- Bakker, A. (2026). BBB op strafbankje in Europarlement na steun motie van wantrouwen tegen EU-kopstuk Von der Leyen. De Telegraaf. <https://www.telegraaf.nl/buitenland/bbb-op-strafbankje-in-europarlement-na-steun-motie-van-wantrouwen-tegen-eu-kopstuk-von-der-leyen/125898550.html>
- BoerBurgerBeweging. (2024). Er staat veel op het spel. <https://boerbürgerbeweging.nl/europese-verkiezingen/>
- Crum, B. (2025). Party Dynamics in the 2024 European Parliament Elections: How the European People's Party Has Come to Occupy the Centre of Power. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 63(S1), 80-90. <https://doi.org/10.1111/jcms.70003>
- De La Cerda, N., & Gunderson, J. R. (2024). Are party families in Europe ideologically coherent today? *European Journal of Political Research*, 63(3), 1208-1226. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12638>
- ECR. (2024). Vision for Europe. https://ecrgroup.eu/vision_for_europe
- EPP. (2026). Who are we. <https://www.epp.eu/>
- Ipsos I&O. (2025). Verkiezingsonderzoek, in opdracht van NOS. <https://app.nos.nl/nieuws/tk2025/>
- Luciano Bardi, Enrico Calossi, Edoardo Bressanelli, Eugenio Pizzimenti, Wojciech Gagatsek, & Peter Mair. (2010). How to create a Transnational Party System. *European Parliament*. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL-AFCO_ET\(2010\)425623](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL-AFCO_ET(2010)425623)
- Mudde, C. (2019). The far right today. *Polity*.
- Patriots for Europe. (2026). Our Priorities. <https://patriotsforeurope.eu/>
- Peil.nl. (2026a). BBB Basisuitdraai onderzoek deel 2 [Dataset].
- Peil.nl. (2026b). Letterlijk gegeven antwoorden drie Europese partijen [Dataset].
- Peil.nl. (2026c). Onderzoeksverantwoording onderzoek i.o.v. Wetenschappelijk Bureau BBB [Dataset].
- Peil.nl. (2026d). Rapporten van de open vragen deel 1 [Dataset].
- Renew Europe. (2026). Who are We. <https://www.reneweuropegroup.eu/>
- Steven, M. (2025). The European Conservatives and Reformists (ECR): 'Eurorealism' in the ninth European Parliament. *The Journal of Legislative Studies*, 31(2), 384-398. <https://doi.org/10.1080/13572334.2024.2448933>

- 🔒 Steven, M., & Szczerbiak, A. (2023). Conservatism and 'Eurorealism' in the European Parliament: The European Conservatives and Reformists under the leadership of Poland's Law and Justice. *European Politics and Society*, 24(5), 585-602. <https://doi.org/10.1080/23745118.2022.2065725>
- 🔒 Wetenschappelijk Bureau BBB. (2025). Onderzoeksrapport Verdieping Kernwaarden en Ideologie BoerBurgerBeweging. Wetenschappelijk Bureau BBB.
- 🔒 Whitaker, R., Vasilopoulou, S., & Gattermann, K. (2026). A Representative European Parliament? Members of European Parliamentary Party Groups and the Representation of Citizens' Preferences. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 64(1), 3-23. <https://doi.org/10.1111/jcms.13747>

